

प्रति,

सर्व मंत्रालयीन विभाग,

मंत्रालय, मुंबई.

विषय : कारागृह निर्मित वस्तूंच्या खरेदीची मागणी कारागृह  
विभागाकडे नोंदविण्याबाबत.

संदर्भ : वाचा १) उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय  
क्र.भाखंस १०८७/२४४०/३१२५०२/उद्योग, ६ दि.२६.८.१९८७  
२) उ.ऊ.व का.वि. शा.नि.क्र.भाखंस १०८८/२५१२/उद्योग-६  
दिनांक २.१.१९९२.  
३) उ.ऊ.व का.वि. शा.नि.क्र.भाखंस २००२/२९७५/उद्योग-६  
दिनांक ७.३.२००२.

महोदय,

उपरोक्त उद्योग उर्जा व कामगार विभागाच्या शासन निर्णय क्र.भाखंस २००२/ २९७५/  
उद्योग-६, दिनांक ७.३.२००२ ची प्रत सोबत जोडली आहे.

२. सदर प्रकरणी कारागृह महानिरीक्षक महाराष्ट्र राज्य पुणे यांनी या विभागाच्या असे निदर्शनास  
आणले आहे की, कारागृह विभागाकडे मंत्रालयीन विभागाकडून / कारागृह निर्मित वस्तूंच्या साठी  
मागण्या नोंदविल्या जात नाहीत. उदा.आरोग्य विभागाच्या अधिपत्यखालील जिल्हा रुग्णालय,  
तालुका पातळीवरील रुग्णालये, वैद्यकीय महाविद्यालये इत्यादी ठिकाणी पेशंटसाठी लागणारे कापडे,  
बंडशीट्स, ड्रेसिंगसाठी कापड, बॅन्डेज कापड, मांजरपाट कापड, हॉस्पिटल कापड नं.१ ते ८ इत्यादी  
वस्तूंच्या नियमित पुरवठा होत होता. गेल्या तीन वर्षांपासून आरोग्य खात्याकडून कापड  
पुरवठ्याबाबतच्या मागण्या नोंदविण्याचे बंद झालेले आहे. त्यामुळे कारागृह निर्मित वस्तू साठून राहून  
कारागृहाचे नुकसान होत आहे. पर्यायाने शासनाचे महसूली उत्पन्न बुडत आहे. संदर्भाधीन शासन  
निर्णयाकडे कारागृह निर्मित वस्तू कारागृह विभागाकडूनच खरेदी करणे उद्योग उर्जा व कामगार  
विभागाच्या दिनांक २.१.९२ व दिनांक ७.३.२००२ च्या शासन निर्णयाद्वारे बंधनकारक केले आहे.

३. शासकीय विभागाच्या अधिपत्यखालील क्षेत्रीय कार्यालये/महामंडळे इत्यादीकडून सदरच्या  
वस्तूंच्या नुकसाने वेगवेगळ्या कारागृहात घालून असलेले कापड वस्तूंचे नुकसाने बंद ठेवण्याची

वेळ आली आहे. त्याची परिणाम म्हणून कैद्यांना कामे देता येत नाहीत. तसेच शासनाचे करेखाते  
रुपयांचे महसुली उत्पादनांचे नुकसान होत आहे. त्याचप्रमाणे काही कैद्यांनी काम मिळत  
नसल्याबाबत न्यायालयात याचिकाही दाखल केलेल्या आहेत.

४. वरील परिस्थिती विचारात घेता मंत्रालयीन सर्व विभागांना विनंती करण्यात येते की, उद्योग  
ऊर्जा व कामगार विभागाच्या शासन निर्णयामध्ये सूचना केल्यानुसार कारागृह निर्मित वस्तूच्या  
खरेदीची मागणी कारागृह विभागाकडे नोंदविण्यासंदर्भात आपल्या विभागाच्या नियंत्रणाखालील सर्व  
विभाग प्रमुख, कार्यालय प्रमुख तसेच मंडळे / महामंडळे यांना आवश्यक त्या सूचना द्याव्यात व  
सूचना पत्राची प्रत या विभागास माहितीसाठी अग्रेषित करण्यात यावी.

(सं. य. सोनावणे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन, गृह विभाग

प्रत :- माहिती तथा पुढील कार्यवाहीस्तव अग्रेषित.

१) मा.अपर पोलीस महासंचालक व कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे /सर्व कारागृह  
उपमहानिरीक्षक,

त्यांना विनंती करण्यात येते की, यासंदर्भात आपणही संबंधित कार्यालय प्रमुखाशी संपर्क  
साधून कारागृह वस्तूच्या मागण्या नोंदविण्यासंदर्भात कार्यवाही करावी.

कारागृह उत्पादित वस्तुंचे आरक्षण करण्याबाबत

2002/2/10  
महाराष्ट्र शासन  
उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग,  
शासन निर्णय, क्रमांक: भाखस-२००२/(२९७५)/उद्योग-६,  
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२,  
दिनांक: ७ मार्च, २००२.

- वाचा:- १) शासन परिपत्रक, गृह विभाग क्रमांक : एमआयएस-५९७१/ २६७०१/(३३८)/ १६,  
दिनांक: २३ ऑगस्ट, १९७३  
२) शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, क्रमांक: भाखस-१०८७/(२४४०)  
/३१५०२/ उद्योग-६, दिनांक २६ ऑगस्ट, १९८७  
३) शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग,  
क्रमांक: भाखस-१०८८/(२५१२)/उद्योग-६, दिनांक २ जानेवारी, १९९२  
४) अपर पोलिस महासंचालक व कारागृह महानिरीक्षक पुणे यांचे पत्र  
क्रमांक : वि३/ परिपत्रक / १९९८ / बस-६, दिनांक ११ जानेवारी, २००२  
५) विकास आयुक्त (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र  
क्र. भाखस/ संकीर्ण / कारागृह / २००१-२००२/ अ-९०३, दिनांक २१ जानेवारी, २००२

प्रस्तावना :-

कारागृहात शिक्षण भोगण्यासाठी दाखल झालेल्या कैद्यांना त्यांच्या कारावासाच्या कालावधीत निरनिराळ्या उद्योग धंद्यांचे प्रशिक्षण दिले जाते. त्या उद्दुषंगाने या कैद्यांनी उत्पादित केलेल्या वस्तूंना बाजारपेठ मिळावी या हेतूने गृह विभागाच्या उपरोक्त दि. २३ ऑगस्ट, १९७३ च्या परिपत्रकावरून कारागृहात उत्पादित होणा-या ५३ वस्तू या सर्व शासकीय / निम्नशासकीय संस्था / मंडळे / महामंडळे यांनी कारागृह विभागाकडूनच खरेदी करण्यात याव्यात असे आदेश देण्यात आलेले आहेत. त्याचप्रमाणे उपरोक्त उद्योग विभागाच्या दि. २६ ऑगस्ट, १९८७ च्या शासन निर्णयानुसार वस्तू सर्व शासकीय / निम्नशासकीय कार्यालय / संस्था / सार्वजनिक उपक्रम / महामंडळे मंडळे यांनी कारागृहाकडूनच खरेदी करणे बंधनकारक केलेले आहे. याशिवाय, उद्योग विभागाच्या उपरोक्त दिनांक २.१.९२ च्या शासन निर्णयानुसार भांडार खरेदी पध्दतीच्या धोरणाबाबत जे आदेश निर्गमित करण्यात आलेले आहेत त्यामधील परिच्छेद क्र-४ अनुसार कारागृह विभागाकडून खरेदी करण्यासाठी ४ वस्तूंना आरक्षण देण्यात आलेले आहे. अपर पोलिस महासंचालक व कारागृह महानिरीक्षक पुणे यांनी त्यांच्या उपरोक्त दि. ११ जानेवारी, २००२ च्या पत्रानुसार काही नवीन वस्तूंना आरक्षण देण्याची विनंती केली आहे. या वस्तूंचे उत्पादन करण्यासाठी कारागृहातील कैद्यांना प्रशिक्षण देण्यात आलेले आहे, तसेच सदर वस्तू उत्पादित करण्यासाठी

C:\CSPO2775.p

एच-1072(1,200-3-02)-1.

आवश्यक असलेल्या भूलभूत सुविधा व पत्रसामग्री इ. सोयी कारागृहात उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत असे त्यांनी कळविले आहे.

### ✓ शासन निर्णय :-

उपरोक्त प्रस्तावनेमध्ये विशद केलेली परिस्थिती विचारात घेऊन शासन असे आदेश देत आहे की, कारागृहामध्ये उत्पादित वस्तूंची खरेदी शासकीय विभागांनी करण्याबाबत गृह विभागाच्या दिनांक २३.८.१९७३ च्या शासन निर्णयान्वये ५३ वस्तू, उद्योग विभागाच्या दिनांक २६.८.१९८७ च्या शासन निर्णयान्वये ८ वस्तू आणि उद्योग विभागाच्या दिनांक २.१.१९९२ च्या शासन निर्णयान्वये ४ वस्तू खरेदी करण्याबाबत जे आदेश निर्गमित केलेले आहेत त्या आदेशांचे काटेकोरपणे पालन शासकीय विभागांनी करावे व प्रत्येक विभागाने त्यांच्या अधिपत्याखाली असलेल्या सार्वजनिक क्षेत्रातील संस्था / महामंडळे / मंडळे इत्यादी यांना कारागृह उत्पादित वस्तूंची खरेदी करण्याबाबत सूचना द्याव्यात.

२. शासन आता असेही आदेश देत आहे की, वरील आदेशा व्यतिरिक्त सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट 'अ' मधील ५ बाबी / वस्तू या जर कारागृहामध्ये उत्पादित होत असतील तर ह्या वस्तू खरेदीदार विभागांनी/ कार्यालयानी कारागृहकडूनच खरेदी कराव्यात.

३. वरील परिच्छेद क्रमांक १ मध्ये नमूद केलेले शासनाचे आदेश आणि या शासन निर्णयान्वये घेतलेल्या निर्णयाप्रमाणे खरेदीदार विभागांनी/ कार्यालयानी या सर्व वस्तूंची खरेदी निविदा न मागविता कारागृह, महानिरीक्षक यांच्याकडून करावी. कारागृह महानिरीक्षक यांनी त्यांचे मान्यताप्राप्त दर हे वर्षाच्या सुरुवातीला ठरवावे व ते सर्व विभागांना माहितीसाठी पाठविण्याची व्यवस्था करावी. या दरांमध्ये काही बदल झाल्यास तो बदल स्वतः सर्वाना कळविण्यात यावा. दर ठरवितांना कारागृह महानिरीक्षकांनी गृह विभागाने ठरविलेली मार्गदर्शक तत्वे विचारात घ्यावी.

४. हे आदेश गृह विभाग आणि वित्त विभागाच्या सहमतीने वित्त विभागाच्या त्या विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. २१६/२००२/व्यय-१६ दिनांक ७/३/२००२ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार घेतांवाने,

आ. व्हा. कांबळे  
शासनाचे सहसचिव

## परिशिष्ट "अ"

-: कारागृह उत्पादित वस्तुची यादी :-

### १. पूर्वशालेय संघ :-

स्वर संचाल :- १) क्रेयाँस २) मिती पत्रे / धिप्रे ३) पाटी मण्यासह ४) पझल बोम्स ५) चित्रे कागजासाठी कागद ६) क्रियेटिव्ह बॉक्स व इतर वस्तु.

शालेय संघ :-

स्वर संचाल, पाटी, पेन्सील, दप्तर, बही, पट्टी इ. गरजेनुसार क्रिडा व शालेय वस्तु.

### २. कोठी :-

भाष्य किंवा इतर वस्तु साठविणेसाठी :- १ कि. ग्रॅम क्षमतेपासून ते २०० कि. ग्रॅम क्षमतेपर्यंतच्या गरजेप्रमाणे त्वचा मटेरिअल मध्ये

३. छिदरले बोर्ड :- १' x २' पासून ते गरजेनुसार साठविणेसमष्टे

फळा :- लाकडी किंवा इतर २' x ३' पासून गरजेनुसार.

पाटी :- लाकडी / प्लॅस्टिक प्रेम, दगडी / काढ बोर्ड / पत्रा.

पट्टी :- लाकडी / स्टील / प्लॅस्टिक.

दप्तर :- कापडी / प्लॅस्टिक / रिबॉन / कॅल्क्युलस आणि आवश्यकतेनुसार १) पाटी २) पट्टी ३) पेन्सील ४) खोदरबर ५) कलम ६) बही इ. साहित्यासह दप्तरसंघ.

४) क्रिडा साहित्य :-

अंगणवाडी, शाळा इतर संस्थाना लागणारे सर्व इन्डोअर व आऊटडोअर क्रिडा साहित्य आवश्यकतेनुसार.

छिदिकेशमच्या वस्तु :- शासकीय दरपत्रकानुसार (डी.एस.आर.)

५) भांडी :-

हिंडोलिअम / ऑल्युमिनिअम / स्टेनलेस स्टील / पितळी / प्लॅस्टिक भांडी.